

NGA MAHI

A TE

HUI O TE HAHI MAORI

O TE

TAKIWA O TURANGA,

I TE PIHOPATANGA O WAIAPU,

I TU KI KAKARIKI,

TIHEMA 12, 13, 1892.

Turanga :

PRINTED AT THE "HERALD" OFFICE, GLADSTONE ROAD.

1893.

NGA TANGATA O TENEI HUI.

UPOKO: TE PIHOPA*

MINITA:

ARCHDN. W. L. WILLIAMS	REV. HERBERT W. WILLIAMS
REV. MOHI TUREI	„ RIHARA TE RANGAMARO
„ MATIAHA PAHEWA*	„ MATENGA WAAKA*
„ EDWARD JENNINGS*	„ ERUERA KAWHIA
„ RUTENE TE AIIHU	„ HONE WAITOA

MANGAI REIMAMA.

RUTENE TE ARAHI	...	...	...	Whangara
HORI TOHUNGIA	...	...	...	Tokomaru
RIWAI PAKERAU	...	...	...	Whareponga
PIRIPI PUAHO...	...	...	...	„
WIEMU TAHATA	...	...	...	Tuparoa
TE HEMARA MOANA	...	...	...	„
TAMATI NGAKAHO	...	...	...	Te Horo
RENATA TAIAPA	...	...	...	„
HAKARAIA MAUHENI	...	...	...	Rangitukia
TE IRIMANA TE KAWA...	...	...	...	„
TE IRIMANA HOUTURANGI	...	...	...	Kawakawa
HARE PAIHIA..	...	...	...	„

I WHAKAURUA ANO ENEI KI TE HUI.

ROPATA WAHAWAHA, Meiha	...	...	Waiomatatini
PAORA TE HAENGA	...	...	Tikapu a Hinekopeka
TE HATI TE HOUKAMAU	...	...	Kawakawa
WIEMU TAKEKE	...	...	„

* Kihai enei i tae ki te Hui

HE TUHITUHINGA.

I NGĀ MAHI A TE HUI O TE HAHI MAORI O TE TAKIWA O TURANGA,
I WHAKAMINEA KI KAKARIKI I TE PARIHA O TE HORO I TE 12 O
NGĀ RA O TIHEMA I TE TAU 1892.

NO te 11 o ngā ra i mine ai ngā tangata o te Hui, me te tangata whenua, ki te karakia i te whakapuaretanga o te whare-karakia o Piripi, Apotoro: e 69 i tango i te Hapa a te Ariki; i puta hoki te kohikohi o te Ohahatanga, £3 17s. 3d., mo te perehitanga i ngā Mahi a te Hui.

No te 10 o ngā haora i te awatea, i te 12 o Tihema ka tae ano ki te Whare-karakia, karangarangatia ana ngā ingoa, me te whakao ano enei:—

MINITA: Archdeacon W. L. Williams, Revs. R. Te Aihu, H. W. Williams, R. Te Rangamaro, E. Kawhia, H. Waitoa.

MANGAI REIMANA: Ruteno Te Arahi, Hori Tohungia, Riwai Pakerau, Piripi Puaho, Wiremu Tahata, Te Hemara Moana, Hakaraia Mauheni, Te Irimana Te Kawa, Te Irimana Houturangi, Hare Paihia.

He kore no te Pihopa i tae mai, i riro ai ko Te Wiremu Atirikona hei Tumuaki; ka kiia hoki e ia kua tu te Hui, ka timataia te mahi ki te Inoi. Muri iho ka whaikorero ia ki te Hui.

WHAIKORERO A TE UPOKO.

E oku hoa, e ngā Minita, e ngā Mangai o te iwi:—

He hiahia to te Pihopa kia tae mai ia ki tenei Hui, otira kei te whakawarea ia e ngā mahi o te pito whakararo o tona pihopatanga. Tetahi o aua mahi, he Hui no te Hahi Maori ka tu ki Rotorua i roto i enei ra e haere ake nei. E ngaro nei ia, koia i riro ai ko ahau hei whaikorero ki a koutou aianei.

Toku pouri i a au e tu nei, ko te ngaro o etahi o ngā tangata o te Hui; kahore rawa nei he tangata o Turanga. Ko te rua tenei o ngā tunga o te Hui i kore ai. Ko etahi hoki o ngā tangata o etahi pariha kei te ngaro; haunga ano ia ngā mea i whai putake. Ko Rev. Matiaha Pahewa kei te hiahia ano kia tae mai; na te he o ona kanohi i kore ai. Tetahi konohi o tatou i tenei ra, ko te Minita i whakaturia i mua ake nei mo tenei pariha, ko Rev. A. Te Whareumu; ka toru nei ngā tau i araia ai e tona mate kei pa ki ngā mahi o te pariha. Heoi kua tae he pukapuka mana ki te Pihopa kia whakaaroa e ia he

tikanga mo te pariha, kia whakaritea hoki he minita hei whaka-haere. Tenei ano tana pukapuka mihi mai ki te Hui ka tu nei ki tona kainga, i tuhituhia mai e ia i te wahi e takoto mai nei ia, i Whangarei.

He nui nga mea o tenei tau ka hori nei e whakawhetai ai tatou ki te Atua. Kei te puta te whakaaro o te tangata i etahi wahi mo te whare-karakia kia hangaa. Ko tenei whare, e noho nei tatou, tetahi, i whakapuaretia nei inanahi, e kiia nei kia whakamotuhaketia te tunga hei whenua mo te Hahi mo ake tonu atu. Tetahi whare-karakia, kei Kaitara, wahi o Turanga, kua hangaa nei taua whare e tetahi hapu o Te Aitanga a Mahaki, i hoki mai nei i roto i te Ringatu. I whakapuaretia taua whare i te 15 o Mei. Tenei ano kei te nui haere i etahi wahi te whakaaro ki nga mea o te whakapono: kahore i rite te ngakaukore ki to etahi o nga tau kua pahure ake nei.

Otira he nui noa atu nga mea e hapa tonu ana; e whakahaua ana hoki tatou e te Ariki kia anga ki te whakau i nga mea e toe ana, ka tata nei te mate. (Whkt. iii, 2.)

1. Tetahi mea e korerotia nei i ia tau, i ia tau, ko nga tamariki a te Hahi kahore e ata whakaakona ana ki nga mea e ora ai te wairua. Te tino take o tenei he kei nga matua, e wareware nei ki nga mahi kua utaina e te Atua ki runga ki a ratou. Ma nga matua tenei mahi, te mea kia whakaakona nga tamariki; koia i whakaritea ai e te Hahi ko nga matua-atua hei awhina i a ratou. He pai ano to nga kura a te Kawanatanga, otira ko nga mea o te taha ki te wairua kahore e rangona ki reira. Ko etahi ano ia o nga kai-whakaako o aua kura, kei te whai-whakaaro ki nga tamariki i nga Ratapu.

2. Kei te hapa tonu etahi wahi i te Whare-karakia. He mea tenei hei akiaki ma te Hui o te Hahi Maori.

3. Ko te whai-whakaaro o nga tangata o te Hahi ki te mahi a Te Karaiti kia nui haere i nga wahi katoa o te ao. Kia puta te whakaaro a tenei, a tenei, i te tuatahi ki nga tangata o tona kainga ake. Kia neke atu ano i reira ki nga tangata katoa o tona pariha, kia tohea te hunga kua maunu atu i te Hahi kia hoki mai ki te huarahi tika. Kia neke atu i konei ki era atu wahi, kia penei me etahi o nga tangata o te Kura i Te Rau-kahikatea kua riro nei inaianei ki te kawhe i te Rongo-pai ki a Te Urewera. Ehara hoki i te mea kia mutu ki nga rohe o tenei motu; engari kia mahara ki te kupu a te Karaiti; "Haere koutou ki te ao katoa, kauwhautia te Rongo-pai ki nga tangata katoa." Tetahi kupu ano a Karaiti, "Kua riro noa i a koutou; me hoatu noa e koutou." Nga mea hei hoatutanga ma te tangata, ko te moni ka tahi, ko te inoi ka rua, ko ia tonu ka toru. Te tauira mo tatou ko Te Karaiti, kihai nei i haere mai

kia mahia he mea mana ; engari kia mahia e ia he oranga mo te tokomaha. Mana e homai tona Wairua ki a tatou, ka tika ai ta tatou mahi i tenei ra.

I whakaaria e Mohi Turei, minita, i tautokona e Rutene Te Aihu, minita :—

E whakapai ana te Hui ki te whaikorero a te Tumuaki ; he mea atu ano tenei kia whakaae ia ki perehitia i roto i nga mahi a te Hui.

Whakaaetia ana.

I meatia ko Te Wiremu Hapata hei kai-tuhituhi i nga mahi a te Hui.

I whakaurua a Rapata Wahawaha, ratou ko Paora Te Haenga, ko Te Hati Houkamau, ko Wi Takeke, ki roto ki te Hui hei whakapuaki i a ratou korero.

I whakaaria e Eruera Kawhia, minita i tautokona e Hone Waitoa, minita :—

Ki te whakaaro a tenei Hui kia whakakahangia te mahi kawe i te Rongo-pai ki nga wahi e kurapa ke atu ana o Niu Tirani. E rua nga mate o tenei mahi, ko te kore tangata hei haere ; ko te kore moni hei huarahi e haere ai. Heoi ki te kitea he tangata e tau ana mo te mahi, e watea ana hoki ki te haere, me tuara e te Hahi tona haere ; me kohikobi tonu he moni e tae atu ai, me inoi tonu hoki ki te Atua kia whakamanaia e ia taua mahi.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rapata Wahawaha i tautokona e Te Hati Houkamau :—

Kia puta he ki ma tenei Hui ki te Pihopa me kore ia e pai kia whakatuturutia te Hui o te Hahi o tenei Atirikonatanga ki Te Kaha a enei tunga o te Hui e haere ake nei. Engari, tera ano ka whakahaerea nga tikanga o tenei motini ina tu te Hui topu o te Hahi ki Turanga a te Maehe 1893.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Tamati Ngakaho, i tautokona e Paora te Haenga :—

Kia puta te whakaaro o nga tangata o ia wahi, o ia wahi, mo nga tunga o nga whare-karakia, kia whakamotuhaketia rawatia, whakarite rawa i etahi kai-pupuri, kia pumau ai aua wahi hei pera mo ake tonu atu : me kore e awhinatia mai e te Hahi o Ingarani te mahi a te tangata Maori i te mea e hanga ana i tona whare-karakia.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Hori Tohungia, i tautokona e Te Hahi Houkamau :—

Kia puta he kupu ma tenei Hui ki te Pihopa kia whakaturia mai e ia he karakia o tau ana mo te nehu i te tamariki i mate iriri-koro.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Hemara Moana, i tautokona e Hakaraia Mauheni :—

Kia whai pukapuka te minita hei whakamaharatanga mo ona taenga ki nga kainga tangata o tona pariha karakia ai i roto i nga Ratapu o te tau.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Hemara Moana i tautokona e Hori Tohungia :—

Kia tu te Hui o te Hahi Maori ki Tuparoa a tenei tau e haere ake nei, a te tau 1893.

Whakaaetia ana.

He patai ki te Tumuaki, na Eruera Kawhia :—

Me kore e taea e ia te whakaatu te nui o nga moni e kohia nei mo te kawhe i te Rongo-pai i tenei tunga hui?

I utua e te Tumuaki. :—

E kore e taea aianei, engari me perehi ki roto ki nga mahi a te Hui.

Kei konei ka nukuhia ki te 13 o Tihema ki te 9 o nga haora.

I panuitia, i whakapumautia, 13 Tihema, 1892.

W. L. WILLIAMS,
Upoko.

13 TIHEMA, 1892.

Ka timataia te mahi ki te inoi.

Muri iho ka panuitia, ka whakapumautia nga tuhituhinga o te mahi onanahi.

I panuitia e te Upoko tetahi pukapuka aroha na Areka Te Whareumu, Minita, i tuhituhia mai i Whangarei i te 28 o Nowema, 1892.

Kei konei ka whakamutua te mahi a te Hui e te Upoko, ki manaakitanga.

I panuitia, i whakapumautia, 13 Tihema, 1892.

W. L. WILLIAMS,
Upoko.

TE TAHUA ORANGA MINITA

O TE TAI RAWHITI O TE PIHOPATANGA O WAIAPU.

I timataia tenei i te tau 1858, he mea whakarite na te Pihopa kia takoto te £200 a tetahi Pariha, ka uru ai taua Pariha ki taua Tahua. I homai e te Komiti tonu Mihanere £1000; tera atu hoki etahi moni i makaa e te Pihopa ki taua Tahua. Takoto ana i reira te tikanga, mo te whai minita tetahi o nga Pariha ka uru nei ki te Tahua, kia puta i roto i nga hua, e £20 i te tau, hei oranga mo te minita o taua Pariha. No te tau 1874, ka puta i te Hui o te Hahi Maori he kupu, kia kohikohia ano e ia Pariha, e ia Pariha, he Tahua Apiti, kia £200, kia waiho ai nga hua hei whakaranea ake i te oranga mo te minita. No te tau 1878 ka timataia tenei mahi; kua tutuki ta etahi Pariha ki te £200; ko etahi, kei te huarahi tonu e haere ana; ko etahi kahore ano kia timata. I te mea ka noho pani tetahi Pariha i te kore minita, ka riro nga hua o te Tahua Apiti hei whakaranea ano i taua Tahua Apiti. Kua hoki iho inaianei te hua o aua Tahua ki te £6 mo te rau.

Ko te tu tenei o nga Tahua Apiti, e takoto atu nei, i te 30 o Hune, 1892.

				£	s.	d.
To Te Kaha	..	..	..	252	8	3
„ Te Kawakawa	..	..	..	200	0	0
„ Rangitukia	..	..	..	16	0	0
„ Te Horo	..	..	..	100	0	0
„ Whareponga	..	..	..	59	12	2
„ Tokomaru	..	..	..	168	13	9
„ Whangara	..	..	..	233	11	3
„ Turanga	..	..	..	200	0	0

NGA MEA O NGA PARIHA, 1892.

PARIHA.	Minita Maori.	Kai-karakia.	Whare-karakia.	Whare-Minita.	KuraRatapu. Iriiringa				Te hunga i whakaukia.	Te hunga Tango Hapa.	Marena.	Whakawhetainga Wahine.	Nehunga Tupapaku.	MONI I KONGONGA.									
		Kai-karakia.	Whare-karakia.	Whare-Minita.	Kura.	Kai-Whakaako.	Tamariki.	Pakeke.						Tamariki.	Mo te Pariha.	Mo te Kawe Rongopai.				Mo te Kareti.	Mo te perehi Paipera.	Mo te Hui o Te Hahi Maori.	
																Ki nga iwi Maori.	Ki Meranibia.	Ki Tawhiti.	Mo te Kawe Rongopai.				
Te Kawakawa	1	8	2	1	3	3	50	..	13	64	2	10	15	£ s. d. 1 19 5	£ s. d. 2 12 6	£ s. d. 0 4 10	£ s. d. 0 10 9	£ s. d. 1 14 0	£ s. d. 2 16 6	£ s. d. 0 18 10			
Rangitukia.	1	11	1	..	1	1	7	..	18	48	1	10	9	0 13 0	0 5 10	0 6 0	0 4 6	0 5 10	..	..			
Te Horo	..	10	1	..	2	2	17	..	3	39	9	..	..	6 5 5	0 4 1	0 19 0	1 11 7	0 6 3	0 6 5	..			
Tuparua	1	10	2	1	..	..	..	..	12	72	..	..	19	..	..	0 9 9	0 9 6	..	..	..			
Whareponga	1	9	4	1	1	2	20	..	15	87	5	5	9	0 10 5	0 8 0	1 19 11	0 10 5	..	..	..			
Tokomaru	1	12	3	1	1	2	37	..	18	116	3	17	15	92 0 0	..	0 10 0	..	..	..	..			
Whangara	1	6	4	2	1	1	8	..	14	51	..	14	7	1 5 0	..	0 5 0	0 8 7	0 5 0	0 5 0	..			
Turanga	1	7	4	..	..	..	..	..	17	42	..	..	27	78 0 8	..	..	..	..	0 3 0	..			